

RAKİPSİZ KALAN GÜÇ KENDİNİ YOK EDER- ABD İMPARATORLUĞU

Yazar: İlhami Binali DEĞİRMENCİOĞLU*

Öz

İkinci Dünya Savaşının bitimi ile birlikte Büyük Britanya İmparatorluğundan dünya liderliğini devralan ABD, Sovyet tehlikesine karşı "hür dünyanın öncülüğü" rolünü üstlenmiştir. Kurulmasına öncelik ettiği BM, IMF, Dünya Bankası gibi bir çok kurumla "Küresel Egemenliğini" sağlamlaştıracak "ittifaklara dayalı" bir strateji takip etmiştir. Soğuk Savaşın bitmesinden sonra tek süper güç olarak kalması; bu stratejide değişiklik yapması ve daha "tek başına" hareket etmesi sonucunu doğurmuştur. ABD'nin, uluslar arası sistemi, hukuku ve son elli yıldır savunduğu değerleri hiçe sayarak, yalnız kendi menfaatleri doğrultusunda pervasızca hareket etmesi, tüm bunların yanında: küreselleşmeyi savunurken, küresel yoksullukla mücadele etmemesi; ekonomik menfaatlerinden dolayı çevre konusundaki duyarsızlığı; terörizm ile mücadele ettiğini söylerken, aslında terörizme kaynaklık etmesi ve diğer bir çok alandaki çifte standartlı uygulamaları nedeniyle "nefret boyutunda" dünya kamu oyunun tepkisini çekmiştir. Rakipsiz kaldığını düşünen ABD, küresel ihtirası nedeni ile kendini bugünlere getiren ve temellerini oluşturan tüm değerleri yıpratmıştır. ABD İmparatorluğu sarsılmaya başlamıştır.

Anahtar kelimeler: ABD, Hegemonya, İmparatorluk, Yanlış Politikalar, Zayıflama

Abstract

After the end of World War II, USA took over the leadership of the world from the Great Britain. As a leader of the free world, USA played primary role against the danger of the USSR. USA followed the

---

* Kur.Bnb.İlhami Binali DEĞİRMENCİOĞLU, SKA Müdavimi.

strategy based coalitions with the institutions like UN, IMF and World Bank in which it had been the leading founder. Having become a super power after the Cold War, USA made changes in his strategy and acted more "unilaterally". USA started to believe that it could achieve without the help of others. This new strategy is anathema to the other nations, because USA paid attention only for his own interest without respecting other nations' interests and without considering the world problems like global poverty and warming. In order to fulfill its own global ambitions, USA has overwear the values, which had made USA a global power; because today there is no challenger or rival against it. Empire of USA started to fall and breakdown.

Key Words: USA, Hegemony, Empire, Wrong Policy, Fall from Power

Giriş

11 Eylül günü ikiz kulelere çarpan uçaklar aslında ABD İmparatorluğu'nun temellerine mi çarpmıştı? ABD Başkanı "tarihte eşi görülmemiş ve yıllarca sürececek bir savaş" derken aslında kendi imparatorluğunun sonunu getirecek bir savaşa başladığının bilincinde miydi? ABD, tarihte bir çok örneği bulunan rakipsiz kalan gücün kendini yok etmesi sürecine mi girmişti? Irak ve Afganistan'da sonuca ulaşamaması ABD için sonun başlangıcı mıydı?

Bugünkü Amerikan gücüne, onun tüm parametrelerde kendisinden sonra gelenleri kat be kat aşan üstünlüğüne bakıp belki de bu sorular saçma gelebilir. Ama unutmamak gerekir ki Britanya İmparatorluğu da gücünün zirvesindeyken, emperyalizmin hiyerarşisinde kendi altındakilerle orantısız bir egemenlik ilişkisi içindeydi. Bu orantısızlık sömürgeciler arası ilişkileri, gerilimleri, çatışmaları, ağrıları 20'inci yüzyıl boyunca ne kadar dindirdiyse, bugünkü ABD'nin orantısız, karşılaştırılamayacak gücü de o kadar dindirebilecektir.¹

---

¹ K. Faruk Beskisiz, Mezopotamya, <http://www.kozmopolit.com/Subat03/Dosya/beskisiz.html>.

Büyük Güç Olmak – Süper Güç ABD

Yukarıda sorduğumuz sorulara doğrudan evet veya hayır demek mümkün değildir. Bu soruların cevabını bulmak için bugün, ABD'nin içinde bulunduğu şartların gözden geçirilmesi ve tarihteki örnekleri ile karşılaştırılması gerekmektedir.

Büyük güç olmak, bazı ölçütleri haiz olmayı gerektirmektedir, Jacque ATTALİ'nin büyük güç olma ölçütlerine göre büyük güç olarak sayılabilecek devlet:

-Ekonomik alanda, yeteri kadar zengin olmalı,

-Teknolojik olarak, enerji ve iletişim alanlarındaki gelişmelere hakim olmalı,

-Parasal alanda, uluslar arası itibarı olan ve tasarruf edilebilir olarak değerlendirilen bir paraya sahip olmalı,

-Askeri alanda, nükleer silahlara ve atma vasıtaları ile deniz aşırı kullanılacak düzeyde, 10 kadar Piyade Tümenine sahip olmalı,

-Coğrafi alanda, hayati bir müttefikini, esas deniz ulaştırma yollarını, içilebilir su rezervlerini ve enerji kaynaklarını ülke sınırları dışında koruyabilecek pozisyona sahip olmalı,

-Kültürel olarak, milli ya da dinsel boyutta, diğerlerinin menfaatleri ile işbirliği yapmaya müsait ve eserleri ile diğerlerini kendisine çeken evrensel bir kültüre sahip olmalı,

-Diplomatik alanda, sömürgeci bir dış politikayı tasarlayan ve uygulamaya koyan, uyumlu ve yeteri kadar kuvvetli bir devlete sahip olmalıdır.²

Yukarıda belirtilen alanların çoğunda ABD halen üstünlüğünü sürdürmektedir. Ancak, geçmiş dönemlerle mukayese edildiğinde:

---

² E.Tuğg.Servet Cömert, *Jeopolitik, Jeostrateji ve Strateji*, Harp Akademileri Basım Evi, 2000, s: 19

ABD'nin bu alanlardaki üstünlüğünün azalmaya başladığı ve rakiplerinin güç kazandığı görülmektedir.

Büyük güç olmanın olmazsa olmaz şartı, ekonomik üstünlüktür. ABD ekonomisi halen dünyanın motor ekonomisidir. 12 trilyon \$ GSMH büyüklüğü ile dünyanın en büyük ekonomisidir. Dünyadaki en büyük 10 şirketinden sekizi, 100 şirketinden 53'ü Amerikan menşelidir.³ Ancak bu büyük ekonomiye ait son yıllarda ortaya çıkan veriler, durumun hiç da iç açıcı olmadığını göstermektedir. Ulusal borsalar ekonomilerin durumunu gösteren barometrelerdir. 2006 yılına kadar sürekli düşüş eğilimi içinde olan ABD Borsası, ülke ekonomisinin zayıfladığının da bir işaretidir. Amerikan ekonomisinin küresel ekonomi içindeki payı azalmaktadır. İstihdamda son dört yılda 585 bin kişilik azalma olmuştur. 2'nci Dünya Savaşı sonrasında doğan ve "baby boom" (bebek patlaması) kuşağı olarak tanımlanan 78 milyon kişi, 2008'den itibaren emekli olacaktır. Bu nedenle, yüzde 8.5 olan sosyal harcamalarının toplam GSMH'ye oranı 2030'da yüzde 15'in üzerine çıkacak, ekonomiye ilave 800 milyar \$ yük getirecektir.⁴

ABD ekonomisi, dışarıdan sermaye girişine bağımlı, oldukça mürif bir tüketim yapısına sahiptir. Daha da önemlisi: ABD ekonomisi enerji açısından dış kaynaklara bağımlı bir durumdadır. Cari açık her geçen gün artış göstermekte ve dış açıkları GSYİH'sinin %5'ini geçmektedir. Bu açıkları finanse etmek için dünyadaki tasarrufların %71'ini çekmek zorunda kalması doların değerini düşürmüştür. Cari açığın finansmanında Çin'e bağımlı bir hale gelmiştir. Çin ise ABD'nin dış açığını finanse ederek en büyük ihracat pazarını işler halde tutmaktadır. Bugün, Çin Merkez Bankası rezervlerinin bir trilyon doları geçtiği ifade edilmektedir. Çin'den ABD'ye yapılan ihracatın yarısının, Amerikalıların kısmen ya da tamamen sahip oldukları şirketlerce yapıldığı⁵ göz önünde bulundurularak, iki ülkenin bu karşılıklı bağımlılığının nereye kadar ve nasıl süreceği incelenmesi gereken hassas bir konudur.

³ Şanlı Bahadır Koç, *Stratejik Öngörü-2023*, ASAM, 2006.

⁴ <http://www.vatanim.com.tr>, 21 Ocak 2007.

⁵ Şanlı Bahadır Koç, a.g.e.

ABD'nin gerilimli dış politikasının bir sonucu olan son savaşlar petrol fiyatlarının artmasına neden olmuştur. Bu durum: Petrole bağlı olan ABD ekonomisini sıkıntıya sokarken, rakibi Rusya ekonomisi üzerinde çok olumlu etki yapmıştır. Aynı şekilde, ABD politikalarına karşı tutum sergileyen İran ve Venezüella da bu durumdan olumlu şekilde etkilenmiştir.

Dünyadaki en iyi 50 üniversitenin 37'si ABD'de bulunmaktadır. Ar-Ge harcamaları ve alınan patent sayılarında birinciliğini korumaya devam etmektedir.⁶ Teknolojik alanda en fazla gelişme ABD'de kaydedilse de özellikle Uzakdoğu bölgesinde kaydedilen teknolojik gelişme, ABD'nin teknolojik üstünlüğünü sarsacak boyutlara ulaşmak üzeredir.

ABD'nin ekonomik gücünü simgeleyen Dolar, Avro karşısında %50'lere varan değer kayıplarına uğramıştır. İkinci Dünya Savaşı sonrasında ortaya çıkan dolarizasyon, bugün "avrozasyona" dönmek üzeredir. Bazı ülkeler ihracat ve ithalatlarını Dolar yerine Avro ile yapmaya başlamışlardır.

ABD, dünya üzerinde en fazla askeri harcama yapan ülke konumunu sürdürmektedir. Stockholm Uluslararası Barış Araştırma Enstitüsü (SIPRI) tarafından yayımlanan yıllık raporda, ABD'nin 2004 yılı askeri harcamalarının 1 trilyon 35 milyar dolar olduğu, askeri harcamaların 2005 yılında, 2004 yılına nazaran yüzde 3,4 oranında arttığı, Amerikan askeri bütçesinin artış sebebinin Irak ve Afganistan'daki savaşlar ile Katrina ve Rita kasırgaları olduğu belirtilmektedir. ABD'nin dünyadaki askeri harcamalar içinde payının yüzde 48 olduğu, bu ülkeyi uzaktan yüzde 4 ve 5 ile İngiltere, Fransa, Japonya ve Çin'in izlediği anlaşılmaktadır.⁷ Askeri alanda ABD'nin rakibi yoktur. Ancak, bu durum ABD için bir çok avantaj sağlasa da ekonomi için olumsuz bir durum yaratmaktadır. ABD'nin savunma bütçeleri İkinci Dünya Savaşı sonrasında üç kez ciddi oranda yükseliş göstermiştir: Kore savaşında 442 milyar \$; Vietnam savaşında 449 milyar

---

⁶ Şanlı Bahadır Koç, a.g.e.

⁷ www.tgrt.com.tr, 12 Haziran 2006.

\$ ve Ronald Reagan'ın yeniden silahlanma programı çerçevesinde 428 milyar \$. Irak Harekatı 455 milyar \$'lık bir bütçe ile yapılmıştır. Bu bütçe, ikinci dünya savaşı sonrası dönemin gelmiş geçmiş en yüksek askeri bütçesi olacaktır.⁸

ABD, Vietnam hezimetinden çıkardığı dersler doğrultusunda ordusunun yenilenmesi ve rakipsiz hale gelmesi için büyük gayret sarf etmiştir. Bu gayretler meyvesini vermiş ve 1991 yılına gelindiğinde sayısal olarak güçlü bir orduyu 100 saatte yenme yeteneğine kavuşmuştur. Bu ordudan daha da gelişmiş bir orduyla 12 yıl sonra tekrar Irak'a saldıran ABD, savaşı ilki ile kıyaslanmayacak kadar uzun sürede de olsa kazanmıştır. Ancak, klasik savaş tehditlerini bertaraf edecek şekilde tasarlanmış olan bu yarı sayısal ordu, asimetric tehditlere maruz kaldığında, tıpkı Lübnan ve Somali'de olduğu gibi bocalamaya başlamıştır. ABD, aradan dört yıla yakın bir zaman geçmesine karşın Irak'ta denetimi sağlamak bir yana, ancak kendini koruyabilmektedir.

ABD: Rakiplerini, enerji sahalarını, ulaştırma hatlarını denetim altına almak için İkinci Dünya Savaşından bugüne kadar dünyanın çeşitli yerlerinde üsler edinmiştir. ABD bugün, dünyanın önemli bir bölümünde dünya hakimiyeti teorileri doğrultusunda denetimini sürdürmeye devam etmektedir. Ancak, dünden farklı olarak bugün: ABD'den başka güç odaklarının da dünyanın bazı bölgelerinde etkinliklerini artırmaya çalıştıkları gözlenmektedir. Çin'in 1990'ların ikinci yarısından itibaren Afrika Kıtası ve Kızıldeniz batı yakasında yerleştiği görülmektedir.

ABD kültürünün, son 50 yıllık dönemde özellikle Hollywood filmleri sayesinde diğer kültürler üzerinde yaptığı etki yadsınamaz boyuttadır. Bu kültürel etki sayesinde oluşan ABD sevgisi, Türkiye gibi Müslüman bir ülkede dahi çocuk tekerlemelerine ve şarkılara konu olmuştur. Bugün gelinen noktada ise çeşitli zamanlarda yapılan anket sonuçlarından Türkiye ve dünyadaki ABD karşıtlığının had safhaya ulaştığı anlaşılmaktadır. Amerika'nın temsil ettiği özgürlükçü ve demokratik cumhuriyet ilkeleri ile dış politikasındaki sömürgeci

---

⁸ MAI ve Küreselleşme Karşıtı Çalışma Grubu, Kapitalizmde Savaş ve Barış, 2003.

yönelimler arasındaki tezat, dünyanın her tarafında Amerikan karşıtı kamuoyunun ve siyasi akımların gelişmesini teşvik etmektedir.⁹ Kanada’da yapılan bir ankete göre: Katılanların %36’sı ABD’yi, %21’i El-Kaideyi, %17’si Irak’ı, %14’ü K.Kore’yi dünya barışı için en büyük tehdit olarak görmektedir.¹⁰ Anket sonuçları: ABD’nin yanlış politikalarının komşu bir ülke halkı üzerinde yarattığı etkiyi göstermesi bakımından hayli manidardır.

ABD’nin bugün karşılaştığı diğer bir açmaz ise ülke içindeki gelir dağılımının bozuk olması¹¹, siyahi Amerikalıların yaşam standartlarının düşüklüğü ve eyaletler arasındaki gelişmişlik farklılıklarıdır. Özellikle, Katrina Kasırgası esnasında Afrika kökenlilerin yaşadıkları yerlerin az gelişmişliği ve ABD yönetiminin krize müdahaledeki zafiyeti dünya kamuoyunun dikkatini çekmiştir.

Öğretiden İcraya

ABD’nin bugün uyguladığı politikaları daha iyi anlayabilmek için, politik mirasını incelemek faydalı olacaktır. ABD politik tarihinde genelde başkanların adı ile anılan “Öğretilerin” çok önemli bir yeri vardır. Bu öğretileri tarihsel bir tayf içerisinde değerlendirmek, bugünkü ABD dış politikasını anlamamızı kolaylaştıracaktır.

Kendi içerisindeki sorunları hallederek ülke bütünlüğünü sağlayan ABD, ülke güvenliğinin sağlanması için zamanın sömürgeci devletleri ile olan ilişkilerde mesafeli bir tutum takınılmasında fayda görmüştür. Başkan Monroe, sonradan kendi adıyla anılacak olan ilkelerini 02 Aralık 1823’de kongreye sunmuştur. Monroe Öğretisinin öngördüğü temel düşünce: Sömürgeci devletlerin Amerika kıtasında yapacağı sömürgeciliğe karşı konulacağı ve ABD’nin de Avrupa

---

⁹ Cemil Aydın, Amerikan İmparatorluğu’nun Meşruiyet Krizi, <http://www.yarindergisi.com/yarin-dergisi2/yazilar.php?id=30>.

¹⁰ Noam Chomsky, *Hegemony or Survival*, Henry Holtan Yayımevi, 2004.

¹¹ Şanlı Bahadır Koç, *Stratejik Öngörü-2023*, ASAM, 2006.

ülkelerinin herhangi birinin mevcut kolonilerine, yada ona tabi olan bölgelere hiç müdahale etmeyeceğidir.¹²

Monroe Öğretisi, Amerikan siyasetinin adeta değişmeyen anayasası olmuştur. Amerikan halkı uzunca bir süre bu öğretiyi aleyhinde gördüğü siyasi tutumları tasvip etmemiştir. Bu kapsamda: 1920 Cumhurbaşkanlığı Seçimlerinde Birinci Dünya Savaşı'na damgasını vuran ve açıkladığı 14 ilke ile tüm dünyanın dikkatini üzerinde toplayan Wilson'un tüm çabalarına karşın Amerikan Senatosu, Milletler Cemiyeti Paketi'ne üyeliği onaylamamıştır. Bu sonuç; hasta durumda olan Wilson'u çok üzmüş ve **"Şimdi onlar ne kaybettiklerini acı bir tecrübe ile öğreneceklerdir. Dünyanın liderliğini kazanmak için elimize bir fırsat geçmişti. Fakat bu fırsatı kaybettik ve yakında bu kaybın nasıl bir trajedi olduğunu göreceğiz."** diyerek endişelerini ifade etmiştir.

Söz konusu öğretiyi gereği Avrupa ile ilişkilerinde mesafeyi koruyan ABD, Latin Amerika ve Uzakdoğu ülkelerine ağırlık vermiştir. Bu dönemde Japonya'nın hızla artan askeri gücü, ABD tarafından bir tehdit olarak algılanmaya başlanmıştır.

Başkan Wilson'un 14 ilkesi ile uluslar arası ortamda etkin bir rol üstlenmek ve dünya liderliğini elde etmek istemesine rağmen, neredeyse 100 yıllık Monroe Öğretisi'nden kaynaklanan olumsuz kamuoyu tepkisi ile bu amacına ulaşamayan ABD, İkinci Dünya Savaşından sonra "Kominizim Tehlikesi" ile aradığı fırsatı yeniden yakalamıştır.

Truman Öğretisi, 1947 yılında Amerika Birleşik Devletleri Başkanı Harry Truman tarafından Sovyet tehdidine karşı hazırlanmış bir plandır. Truman Öğretisi, Amerika Birleşik Devletleri'nin uluslararası politikasının değiştiğini ve Sovyet düşmanlığının bu yeni politikada temel esas olduğunu ilan etmiştir. Truman Öğretisi, kendisinden sonra gelecek olan Marshall Planı'na öncülük etmiş ve Öğretisin başarısı Marshall Planı'nın hazırlayıcısı olmuştur.¹³ ABD, bu

---

¹² http://tr.wikipedia.org/wiki/Monroe_doktrini.

¹³ http://tr.wikipedia.org/wiki/Truman_Doktrini.

öğreti sayesinde İkinci Dünya Savaşı'nda iflas etmiş olan İngiltere'nin bölgeden çekilmesiyle oluşan boşluğu doldurarak dünya liderliğini ele geçirmiştir.

Truman Öğretisini uygulanmaya başlanmasından sonra iki blok arasındaki soğuk savaştan kaynaklanan rekabet ve güç mücadelesi sonucu peş peşe yeni öğretiler ortaya çıkmıştır. Nükleer silahların kullanılmasına ait ilkeleri esas alan bu öğretiler aslında ABD'nin kademe kademe artan dünya hakimiyeti arzusunun yansımaları olarak değerlendirilmek mümkündür. Bu dönemde ortaya çıkan ilk öğreti ilk vuruş yeteneğidir. Bu öğreti: Düşmandan önce harekete geçerek onun nükleer silah kullanma kapasitesini yok etmeyi öngörmektedir. İlk vuruş yeteneğiyle karşı tarafın tüm nükleer silahlarını imha edebilmek için, karşı tarafından daha fazla sayıda nükleer silah üretmek amaçlanmıştır. Bu durum "Dehşet Dengesini" doğurmuştur. Dehşet Dengesi bir yandan nükleer bir savaşı önlerken, diğer yandan da nükleer silahlanma yarışına yol açmıştır. Bu dönemde çıkan üçüncü öğreti ise Esnek Mukabele Öğretisidir. ABD'nin Kennedy döneminde gerçekleştirdiği daha sonra NATO'nun benimsediği bu öğreti: ABD'nin güvenliğini nükleer silahlarla koruyacağı, öteki durumlarda ise savunmanın geleneksel silahlarla yapılacağı anlayışına dayanıyordu. Kısacası, karşılaşılan silahlarının niteliğine göre yanıt verilecekti. Sovyetler Birliği'nin kıtalararası balistik füze sistemlerine sahip olmasıyla, ABD'nin kendisi de doğrudan Sovyet saldırısına açık bir hale gelmiştir. Avrupa'ya yapılacak bir Sovyet saldırısına hemen nükleer güçle yanıt verilmesi halinde Amerikan toprakları da bir nükleer saldırı riskine maruz kalacağından esnek bir müdahale yöntemi benimsenmiştir. Bu strateji sonucunda Avrupalı müttefikler arasında Amerikan nükleer gücünün denetimi yönünde istekler ortaya çıkmış, anlaşmaya varılamaması yüzünden Batılı müttefikler arasındaki uyum bozulmuş ve Fransa NATO'nun askeri kanadından çekilmiştir.¹⁴ Batı Bloğu içerisinde meydana gelen ilk çatlak, bu olaydır.

Yıldız Savaşları: 1980'li yıllarda, Amerika Birleşik Devletleri'nde o zamanki başkan Ronald Reagan tarafından ortaya konan bir askeri

---

¹⁴ http://tr.wikipedia.org/wiki/Esnek_Karşılık.

tasarıdır. Bu tasarının gerektirdiği büyük harcamaları Sovyet ekonomisi kaldıramamış ve SSCB'nin çöküş süreci hızlanmıştır. Bu tasarı ile ABD, dünya hakimiyeti için uzayı da kullanacağını ilan ederek, savaş kavramına uzay boyutunu da katmıştır.

ABD Başkanı Bush, 1945 yılından bugüne kadar adım adım şekillenen ABD Hegemonyasında en köklü değişikliği yaparak, "Güçlüyüm istediğimi yaparım" öğretisini benimsemiştir. Hiç çekinmeden "Ya bizimlesiniz ya da karşımızdasınız" diyecek kadar pervasız bir dış politika uygulamaya başlamıştır. Afganistan hareketinden önce Pakistan ile yapılan görüşmelerde, bu ülkeyi kendileri ile birlikte olmadıkları takdirde "Taş Devrine" dönüştürecekleri şeklinde tehdit ettiklerini, bizzat Pakistan Devlet Başkanı Pervez Müşerref açıklamıştır. ABD'nin "Önleyici Müdahale" düşüncesi ise başta BM yasası olmak üzere mevcut uluslar arası hukuk düzenine aykırı bir anlayışı içermektedir. BM Yasasında saldırının tanımı yapılmış olmasına karşın, ABD kendisine yönelik yakın tehlike gördüğü durumlarda, ön alarak tehdit kaynaklarına müdahale etme hakkını kendinde görmektedir. ABD'nin bu cüretinin dayanağını, ilk kez İkinci Dünya Savaşından sonra John Ikenberry tarafından dile getirilen "İmperial Grand Strategy-Emperyal Büyük Stratejiden" almaktadır.¹⁵ Bu stratejiye göre: "ABD'nin konumu, gücü ve itibarına yönelik her türlü tehdit mutlak bir güç üstünlüğü sağlanarak önlenecektir." ABD'nin Küba'da yönetim değişikliğini sağlamak amacıyla düzenlediği "Domuzlar Körfezi Harekatı" bu stratejinin hayata geçirildiği bir olaydır. Kennedy'den sonra diğer başkanlar da ABD'nin hayati menfaatlerinin gerektirdiği durumlarda uluslar arası hukuku ve dünya kamuoyunu hiçe sayarak harekate girişme konusunda tereddüt göstermemişlerdir. Aslında daha da geriye gidersek: Bugün ABD'nin uyguladığı dış politika, Başkan Wilson'un güç kullanarak Karayipler'de kurduğu hakimiyetten kalma kötü bir mirastır.¹⁶

---

¹⁵ Noam Chomsky, Dominance and Its Dilemmas, <http://bostonreview.net/BR28.5/chomsky.html>.

¹⁶ Noam Chomsky, a.g.e.

Yanlış Politikalar

1944 yılında “Bir daha dünya barışının bozulmamasının temini maksadıyla” BM’in kurulmasında öncü rol üstlenen ABD, bugün bizzat başkanının ağzından “BM’in geçerliliğinin ve işlevinin sorgulanması gerektiğini” ifade etmektedir. Halen ABD’de yönetimi elde tutan “Yeni Muhafazakarlar” dini öğelerden esinlenerek oluşturdukları ABD dış politikasını batağa saplamak üzeredirler. Akıl almaz politika hataları ABD’nin güvenilirliğini etkileyerek, diplomatik etkinliğini ve uluslararası saygınlığını zayıflatmaktadır. Yeni Muhafazakarların önemli isimlerinden Yahudi asıllı Wolfowitz tarafından 1992 yılında hazırlanan ve savunma ilkelerinin ayrıntılandırıldığı bir belgede yer alan tespitler dikkat çekicidir: “ABD, istikrarını sürdürerek “Tek Bir Süper Güç” konumunu korumalı ve Batı Avrupa, Doğu Asya, Eski Sovyetler Birliği ülkeleri ya da Güney Asya’dan kendisine rakip bir süper güç olarak ortaya çıkabilecek tehditlere engel olmalıdır. Washington yönetimi, gelişmiş sanayi devletlerini Amerikan hegemonyasını tehdit çabalarından caydırabilmek için bu devletlerin çıkarlarını yeterince güvence altına almak zorundadır. ABD, bu nedenle, tamamen Avrupa’ya ait, yeni savunma girişimini önceden denetim altına almak ve Asya’da olası bir “Birinci Sınıf Askeri Güç Konumu” ya da bölgesel bir başka hegemonyanın ortaya çıkışını önlemek için dengeler üzerinde çalışmaya devam ederek korunmak zorundadır.” Bu ifade yalnız yazılı metinde kalmamıştır. ABD sonraki yıllarda menfaatine karşı gördüğü ve ABD'nin güvenliği için tehdit olarak varsaydığı ülkelere ve rejimlere, kuvvet kullanarak müdahale etmek hakkının bulunduğunu göstermiştir. Bu müdahaleyi yaparken de “İnsan Hakları ve Demokratikleştirme” söylemlerini kullanmıştır. Halbuki, ABD, “Sovyet-Amerikan “Dehşet Dengesi”nin sürdüğü 1945-1990 arasında, karşı kamplarda bulunan ülkelerin yönetimlerinin “İyi” veya “Demokratik” olmasına değil, blok liderine “Sadık” olmasına önem verirdi. ABD, “Hür Dünyanın Lideri” olduğunu söylese bile, hegemonyası altındaki ülkelerin yönetimlerinin niteliğine pek aldırmazdı.”¹⁷

Irak’ın BM onayı alınmadan, sonradan tamamen yalan olduğu ortaya çıkan nükleer ve kimyasal silahların varlığı gerekçesi ile haksız

¹⁷Mehmet Barlas, “İdeolojisini Kaybeden Amerikan İmparatorluğu”, *Sabah*, 2006.

işgali, bu işgalin bir "Haçlı Seferi" olduğunun ABD Başkanı tarafından ifade edilmesi, Filistin- İsrail sorununda İsrail'in haksız ve katliamlara varan eylemlerinde dahi BM Güvenlik Konseyinde İsrail yanlısı tavır takınması, Müslüman ülkelerde ABD karşıtlığını artırmış, adeta "Medeniyetler Çatışması"nın fitilini ateşlemiştir. ABD eski başkan adaylarından sağ görüşlü Patrick J. Buchanan'ın "Sağ Nerede Yanlış Yaptı (Where the Right Went Wrong)" isimli kitabında: "(Kanuni Sultan) Süleyman'ın Viyana kapılarında arz-ı endam etmesi kendi aralarında kavga eden Hıristiyan kralları nasıl Türklere karşı birleştirdiyse, Bush'un Bağdat'ta endam göstermesi de İslam'ı Amerika'ya karşı birleştirdi". diyerek tam da doğru olmayan bir gerçeği vurgulamaktadır. Zira, Müslüman Dünyasında bir birleşmenin varlığından söz etmek mümkün değildir.

ABD, Kuzey Afrika'dan (Fas, Tunus, Mısır) başlayarak Ortadoğu'ya (Türkiye, İran, Irak ve Suudi Arabistan) ve eski sosyalist ülkelere ait geniş topraklara (Azerbaycan, Gürcistan, Türkmenistan, Kazakistan ve diğerleri) dek uzanan bu bölgeye, "Güney-Batı Asya" ya da "Büyük Ortadoğu" (BOP) adını vermiştir. "Büyük Ortadoğu Projesi" ile, bölgedeki tüm ülkelerde demokratik kurumların gelişmesi ve yerleşmesinin amaçlandığı ABD tarafından dile getirilmiştir. Gerçek niyetin "Demokrasiyi Yerleştirmek" olmadığı kısa zamanda anlaşılmıştır. Çünkü, ABD için: "Demokratikleşme sürecinde Amerika'nun çizgisinde olmayan siyasi partilerin iktidara gelmesi kabul edilebilir olgular arasında değildir. Filistin'de Hamas'ın ve Lübnan'da Hizbullah'ın seçimlerde varlık göstermelerine karşı İsrail'in Amerikan destekli hareketi, "Demokrasi"nin öncelikli yerini "Güvenliğe" terk ettiğinin kanıtı değil midir?"¹⁸ ABD, bu projenin hayata geçirilmesi için gerekirse İran, Suriye, Libya, Sudan ve **bir dizi başka ülkeyi de** işgal edeceğini açıkça ifade etmiştir.

ABD'nin ulusal menfaatlerine ters düşen ülkelere karşı uluslar arası hukuku hiçe sayarak müdahale ettiği ülkelere birinin de İran olması muhtemeldir. ABD, tıpkı Irak Savaşı öncesinde olduğu gibi İran'ın yürüttüğü nükleer faaliyetleri bahane etmektedir. Aslında: İran'ın, ABD'nin Ortadoğu bölgesindeki hayati çıkarlarına ve İsrail'in

¹⁸ Mehmet Barlas, a.g.e.

varlığına karşı bir tehdit olarak görülmesinin gerçek gerekçe olduğunu herkes bilmektedir. İran'a yapılması muhtemel bir hareket için Çin ve Rusya'nın sıcak bakmadığı bilinmektedir. Ancak, bölgedeki Sünni Arap ülkelerinin bölge dengelerinin bozulmaması bakımından Şii İran'a bir ders verilmesine itiraz etmeyecekleri hesaplanmaktadır.

ABD'nin tüm bu çifte standartlı politikalarının bir sonucu da: Başta Ortadoğu olmak üzere tüm dünyada terör eylemlerinde (Madrid, Londra, İstanbul) artış olmasıdır. ABD, terörü önlemek bir yana adeta terörün kaynağı olmuştur. *"Terörizm imparatorluğun bedelidir. Eğer bu bedeli ödemeyi istemiyorsak, imparatorluktan vazgeçmeliyiz"* diyen Buchanan bu gerçeğe işaret etmektedir. ABD'nin "Terörizm ile Mücadele" söylemi havada kalmış, ABD menfaatlerine doğrudan olumsuz tesiri olmayan terör örgütleri ile mücadelede PKK örneğinde olduğu gibi gönülsüz davranmıştır.

İngiliz tarihçi Eric Hobsbawm bir makalesinde: *"SSCB'nin çöküşü, gerçekten de Amerika Birleşik Devletleri'ni tek süper güç haline getirdi. Başka herhangi bir gücün ona meydan okumaya ne yeteneği ne de isteği olabilirdi. Son zamanlarda Washington'da egemen olan politikalar öyle saçmadır ki, dış gözlemcilerin asıl niyeti anlamaları güçtür. Washington'daki karar süreçlerine tam anlamıyla veya sınırlı ölçüde egemen olanlar açısından, askeri güce dayanarak küresel üstünlüğün kabul ettirilmesi açıkça söz konusudur, ama bu stratejinin hedefi hâlâ belirsizdir."*¹⁹ diyerek bu yanlış politikalara vurgu yapmaktadır.

ABD'nin dış politikada yaptığı bu hataları "Çarpan Etkisi" yaparak güçlendiren başka hataları da mevcuttur. Bunların başında "Küresel Yoksulluk" ve "Çevrenin Korunması" konularındaki umursamaz tutumudur. Küresel Yoksulluk ve Gelir Dağılımı Bozukluğu, başta terör olmak üzere dünyada yaşanan sorunların temelinde yatan bir etmendir. Durumun ciddiyeti hazırlanan raporlardan tüm çıplaklığı ile anlaşılmaktadır. Birleşmiş Milletler Üniversitesi Kalkınma Ekonomi Araştırmaları Enstitüsü 2006 yılında

---

¹⁹ Eric Hobsbawm, "ABD İmparatorluğu Nereye Gidiyor", *Le Monde Diplomatique*, <http://www.kozmopolit.com/Druck/temmuz03/hobsbawmtr.html>.

gelir dağılımı eşitsizliğinin küresel boyutta durumunu inceleyen bir rapor yayımlamıştır. Rapora göre: Dünyanın zenginliği Kuzey Amerika, Avrupa ve Asya-Pasifik bölgesindeki Japonya ve Avustralya gibi ülkelerde yoğunlaşmaktadır. Bu ülkeler dünya hane halkı servetinin yüzde 90'ını elinde tutmaktadır. Dünya nüfusunun sadece yüzde 10'u dünya servetinin yüzde 85'ine sahiptir. Dünyanın en varlıklı yüzde 30'u Amerika'da, yüzde 27 ise Japonya'da yaşamaktadır. Dünya Bankası'na göre sadece dünya nüfusunun yarısı günde iki dolardan daha az bir gelire yaşamakta, buna ilaveten dünya nüfusunun 1/5'i, yani yaklaşık 1,2 milyar kişi bir dolardan daha az bir gelire sahip bulunmaktadır.²⁰ Hal böyleyken her yıl silahlanmaya 400-500 milyar \$ harcayan ABD'nin, yoksul ülkelerin borçlarının silinmesi de dahil olmak üzere soruna köklü çözüm bulunması konusunda inisiyatif kullanmaması tepkilere neden olmaktadır.

Kyoto Protokolü gelişmiş ülkelerin sera gazı salınımlarını 1990 yılına göre % 5.2 azaltmalarını öngören bir anlaşmadır. Anlaşma Aralık 1997'de Japonya'nın Kyoto şehrinde görüşülmüş, 16 Mart 1998'de imzaya açılmış ve 15 Mart 1999'da son halini almıştır. 16 Şubat 2005 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Aralık 2006 tarihinde toplam 169 ülke ve devlete bağlı örgütler anlaşmaya imza atmışlardır. İmza atmayan önemli ülkeler arasında ABD ve Avustralya vardır. ABD, Clinton döneminde bu anlaşmayı imzalamış olmasına karşın Bush'un iktidara gelmesinden sonra Mobil Oil, Exxon, Texaco gibi petrol devlerinin baskısı ile Kyoto Protokolü'ne karşı kesin tavrını ortaya koyarak anlaşmadan çekilmiştir. Bu durum başta çevreci örgütler olmak üzere tüm dünyanın tepkisini çekmiştir.

Sonun Başlangıcı mı?

19'uncu yüzyılda "Üstünde Güneş Batmayan" İngiliz İmparatorluğu'nun hegemonyası Roma İmparatorluğu'na benzetiliyordu. 20'inci yüzyılda ise İtalyan filozof Negri'nin

---

²⁰ Küreselleşme, Büyüme ve Gelir Dağılımı, <http://www.dtm.gov.tr/ead/ekonomi/sayi7/kuresel.htm>.

"İmparatorluk" kitabında teorileştirdiği gibi ABD, Roma İmparatorluğuna benzetilmektedir. Negri: "Sovyetler Birliği'nin dağıtılmışlığı koşullarında Amerikan sömürgeciliğinin "Tek Süper Güç" olarak ortada kalmasından yola çıkarak, yeni bir "Roma imparatorluğu" döneminin başladığını, artık sömürgeci aşamanın sona erdiğini, bunun yerini "Emperyalin" aldığını" belirtmektedir. Negri'nin bu ifadesi, Fukuyama'nın "Tarihin Sonu" tezi kadar yanlış bir ifadedir. Soğuk Savaş döneminde "Hür Dünyanın" liderliğini yürüten ve liberal ideolojiyi temsil eden ABD'nin, Sovyetlerin yıkılmasını müteakip tek süper güç olarak küresel bir imparatorluğa dönüştüğü bir gerçektir. Gerçek olmayan ve Negri'nin göremediği husus ise: ABD'nin bir "Liberal İmparatorluk" olduğudur.

Bush'a göre: ABD, Afganistan ve Irak'a "İşgalci" olarak değil "Kurtarıcı - (Sonsuz Özgürlük)" olarak ve bu ülkelere demokrasiyi getirmek amacıyla gitmiştir. Ancak geçen kısa sürede görüldü ki, ABD bu ülkelere ölümden ve sefaletten başka bir şey getirmedi. Resmi olmayan bazı kaynaklara göre Irak'ta ölen insan sayısı 800.000 rakamını geçmiştir. Irak, mezhep çatışmasına dayalı iç savaşın eşiğine getirilmiştir. ABD'nin hem Afganistan hem de Irak'ta çıkmaza girmesi, kendi iç kamuoyunu da etkilemiş ve senato seçimlerinde Demokratlar çoğunluğu kazanmışlardır. Bu başarısızlığın diğer bir sonucu da ABD Savunma Bakanın görevden alınmasıdır(Sözde istifa etmiştir). Bu durum, yeni muhafazakarların politikalarının iflasın eşiğine geldiğinin bir kanıtıdır. ABD'de akıl adamların devreye girmeye başladıkları görülmektedir. Bu kapsamda: ABD Dışişleri eski Bakanı James Baker tarafından Irak çıkmazından çıkış önerilerini içeren bir rapor hazırlanmıştır. "Baker-Hamilton Raporunda" yapılan önerileri dikkate almayan Bush, Irak'a ilave asker sevkini emretmiştir. İlk asker sevkياتının yapıldığı gün, 27 ABD askerinin ölmesi, sanki gelecekte ABD'yi bekleyen daha büyük kayıpların bir habercisidir.

ABD hegemonyası altında geçen yıllar dünya için mutluluk getirmemiştir. 1945-2000 dönemi ile ilgili olarak Londra'daki Uluslar Arası Stratejik Çalışmalar Enstitüsünün verileri, İkinci Dünya Savaşı sonrasında bu 55 yıllık barış sürecinde dünyanın 90 ülkesinde 22 milyon 456 bin kişinin yaşamını yitirdiğini ve bu süreçte tam 188 tane

silahlı çatışma yaşandığını ortaya koymaktadır.²¹ M. BARLAS köşesinde bu gerçeği şöyle ifade etmektedir: *“Bu imparatorluk tüm dünyaya demokrasiyi, özgürlükleri, insan haklarını, serbest pazarı, hukukun üstünlüğünü taşıyacaktı. Ancak, Amerikan İmparatorluğu tarihteki benzerlerinden çok üstün askeri ve ekonomik güce sahip olmasına karşın, şu anda ideolojisini kaybetmiş durumda. Dünyada şu anda kimsenin aklına “Amerika” denince “Hukuk”, “Özgürlük”, “Demokrasi” veya benzer liberal olgular gelmiyor artık. Özetle Sovyet komünizminin rekabeti, Amerika’yı “Hür Dünyanın Lideri” konumuna sokmuştu. El Kaide rekabeti ise, Amerika’nın programını bozdu.”*²²

ABD’nin yanlış yolda yürüdüğünü kendi politikacıları da dile getirmektedir. Patrick J. Buchanan’ın *“Sağ Nerede Yanlış Yaptı”* isimli kitabında, ABD’nin yanlış politikalarının sebepleri konusunda ulaştığı tez: *“Amerikan halkının ve Bush’un yaşadığı 11 Eylül şokunu, neo-conların (yeni-muhafazakarlar) önceden hazırlıklarını yaptıkları savaş planlarını hayata geçirmek için Cumhuriyetçi Parti’yi geleneksel temkinli çizgisinden saptırmada bir araç olarak değerlendirdikleri ve ABD’yi başta Irak olmak üzere tüm dünyada tehlikeli bir “Demokratik Emperyalizm Macerasına” sürükledikleri”* şeklindedir.

Buchanan, ABD'nin bugün bir süper güç olmasını, yirminci asırda diğer tüm güçlerden daha uzun süre büyük savaşlardan uzak durmasına bağlamaktadır. ABD’nin bugün içine düştüğü büyük hatayı: *“Ancak Soğuk Savaş’ın sonundan beri, çöküşe doğru yürüyüşünde İngiltere’nin yönetici sınıfının yapmış olduğu; güç küstahlığından müttefiklerle yabancılaşımaya, ABD’nin hayati çıkarlarının bulunmadığı yerlerde emperyal savaşlara kadar tüm hatalar, bizim seçkinlerimizce tekrarlanmakta.”* şeklinde ifade ederek, ABD’yi ABD yapan değerlerin yok olmaya başladığını vurgulamaktadır. Bu yok oluş, sonun başlangıcına işaret etmektedir.

²¹ MAI ve Küreselleşme Karşıtı Çalışma Grubu, Kapitalizmde Savaş ve Barış, 2003.

²² Mehmet Barlas, *“İdeolojisini Kaybeden Amerikan İmparatorluğu”*, Sabah, 2006.

Tepkiler ve Karşıt Oluşumlar

“Her zehir panzehirini de barındırır” olgusundan hareketle: ABD'nin bu yanlış politikalarına karşı tüm dünyada ortaya konan tepkiler gün geçtikçe artmakta ve yeni oluşumlara neden olmaktadır.

AB, şimdiden henüz oluşum halindeki Avrupa iradesiyle Çok Kutupluluğun ilk küçük işaretlerini vermeye başlamıştır. AB, kendi iradesini şekillendirirken, ABD'nin NATO dolaylı manevralarıyla çarpışmaktadır ve çarpışacaktır.²³

AB'nin RF ve herhalde gizliden gizliye Çin ile ilişkileri çerçevesinde son dönemde patlayan krizler; önce AB'de sekizlerin imza hamlesi, ardından Fransa, Almanya ve Belçika'nın NATO'da yaptıkları karşı hamle ve Putin'in Almanya ve Fransa ziyaretleri henüz ilk hamlelerdir. Ama ok yaydan çıkmıştır. ABD ilk kez bir dirençle yüz yüzedir. Kısa vadede bir karşıt eksen: AB, RF, Çin veya başka oluşumlar kesinlik kazanmasa da küresel güçler ilişkisi bir daha asla yaşanan krizlerin öncesine dönmeyecektir. ABD her bir hamlesinde karşıt eksenin oluşumunu da hızlandırabilecek, onların iradesini “Biz BM olmaksızın da savaşıyoruz” iradesiyle ezmeye çalışsa da Soğuk Savaş esnasındaki tartışmasız liderlik ve hegemonyasını yakalayamayacaktır.²⁴

ABD'nin 11 Eylül sonrasında Avrasya'ya da en önemli oyuncularından biri olarak girme çabası, RF ve Çin'in tepkisine neden olmuştur. Bu tepkinin bir sonucu olarak, Şanghay İşbirliği Örgütü'nün etkinliği her geçen gün artmaktadır. Çin Halk Cumhuriyeti, RF, Kazakistan, Kırgızistan ve Tacikistan'ın 1996'da yılında oluşturdukları yapılanma Şanghay Beşlisi olarak anılmış ve 2001'de Özbekistan'ın da katılımıyla üye sayısı altıya çıkmış, örgütün adı Şanghay İşbirliği Örgütü olarak değişmiştir. Hindistan, Pakistan ve İran örgüte katılma konusunda irade beyan etmişlerdir. Örgütün ekonomi alanında AB, güvenlik alanında ise NATO benzeri bir yapılanmaya gitmesi beklenmektedir. Son Astana zirvesinde alınan kararlar, bölgedeki

---

²³ K. Faruk Beskisiz, Mezopotamya, <http://www.kozmopolit.com/Subat03/Dosya/beskisiz.html>.

²⁴ K. Faruk Beskisiz, a.g.e.

Amerikan askerî varlığının çekilme tarihinin belirlenmesi istenmiş ve istek doğrultusunda, Özbekistan'daki Hanabad Askerî Üssü'nün boşaltılması sağlanmıştır. Moskova-Pekin ittifakının bu başarısı bölgedeki ABD çıkarlarına vurulan en büyük darbedir. ABD'nin Afganistan'daki başarısızlığı bu ittifak ilişkisi kapsamında değerlendirilmelidir. ABD'nin bu ülkeden çekilmek zorunda kalması, başta Ortadoğu olmak üzere dünyanın diğer bölgelerinde de zincirleme tepki oluşturarak, kendi kıtasına çekilme sonucunu doğurması, ihmal edilmemesi gereken bir ihtimaldir.

Rekabet olmayan bir ortamda bulunan sistemlerin süreçleri zamanla bu süreçlere olan aşırı güven ve referans eksikliğinden hatalı çalışmaya başlar. Bir sistemin süreçleri yanlış çalışırsa çıktı (ürün) da yanlış olur. Sistemin hatalı çıktı vermesi, başka seçenek sistemlerin rağbet görmesine ve bu rağbet de seçeneklerin hızla gelişmesine neden olur. Tüm bunların sonucu olarak ilk sistem entropiye uğrar ve yok olur. Ünlü düşünür Buda: "*Bileşik olan her şeyin eninde sonunda çözüleceğini, dağılacığını* ve bunun istisnasının olmadığını" belirtir. Evrensel Entropi yasasına göre: Evrensel geçerli düzensizlik yönelimi, ardından gelecek olan yepyeni düzenliliği de içerir.²⁵ İmparatorluklar da bir sistemler bütünlüğü olduğuna göre, bu yasa onlar için de geçerlidir. Bugün gelinen noktada: ABD Sisteminin süreçlerinin yanlış çalıştığı ve çıktılarının da hatalı olduğu görülmektedir. 1979 yılında yazdığı Sovyetler ile ilgili kitabı ile en güçlü döneminde Sovyetlerin yıkılacağını iddia eden ve ardından da bu derin öngörüsü gerçekleşen ünlü Fransız yazar Emmanuel Todd bu gerçeği: "İmparatorluk Sonrası: Amerikan Düzeninin Çöküşü" adlı kitabında, "*Amerikan İmparatorluğu'nun sonunun geldiğini*" belirterek vurgulamaktadır.

Çağdaş İngiliz tarihçilerinden A. N. Wilson, Sunday Telegraph'da yayınlanan makalesinde "*Yüzyıl önce bizim başımıza geldiği gibi Amerikan İmparatorluğu'nda da çatlaklar mı beliriyor*" sorusunu sorarak yanıtını aramaktadır. Yazar: "*Tarih bizlere hiç bir gücün sonsuza dek hükmedemeyeceğini öğretiyor. Amerika Birleşik Devletleri'nin şu anda alt edilemez bir güç gibi görüldüğü, ancak bu görüntüsünün altında, ölümcül*

²⁵ <http://tr.wikipedia.org/wiki/Entropi>.

sonuçları olabilecek çatlakların olabileceğini ve üzerinde güneş batmayan İngiliz İmparatorluğu'nun, 1901 ile 1953 yıllarını kapsayan dönem sonunda Avrupa'nın batı kıyısında irice bir adadan ibaret hale düşeceğini pek az kişinin tahmin edebildiğini" belirterek bu çöküş emarelerinin herkes tarafından fark edilmesinin güçlüğüne işaret etmektedir.

ABD'nin savaşı bir çözüm yolu olarak görmesinin diğer bir olumsuz yanı da uğradığı ekonomik kayıplardır. Savaşın doğasından kaynaklanan doğrudan maliyetlerden daha fazla olarak, sonuçlarından ortaya çıkan dolaylı maliyetler ekonomi üzerinde asıl olumsuz tesiri yapmaktadır. Irak Savaşı sonrasında 40 dolardan 80 dolar seviyelerine çıkan petrol fiyatları, ABD ekonomisi üzerinde maliyetleri artırıcı bir etki yapmıştır. Ekonomisi sıkıntıya giren devletlerin savaşa başvurarak, ekonomilerini iyileştirmeye çalışmaları tarihte sık görülen bir örnektir. Ancak, ekonomiyi düzeltmek için yapılan savaşlar, başarısızlık durumunda o devletin sona yaklaşmasını hızlandırmaktadır. Bu tarihsel çelişki: ABD'nin Somali, Afganistan, Irak savaşları neticesinde yeniden ortaya çıkmış gibi görünmektedir. Buchanan konu ile ilgili olarak aynı eserinde, "Büyük Britanya imparatorluğunun yıkılışının tek bir sebebi varsa nedir?" sorusuna "Savaş" cevabını verirken, İngiliz tarihçi A.J.P. Taylor'un şu sözünü aktarıyor: "Büyük Güç olmanın amacı Büyük Savaş yapabilmek olmasına karşın, bir Büyük Güç olarak kalmanın yolu ise böyle bir savaşa girmekten geçer" diyerek pervasız bir şekilde savaşmanın ABD için hiç de hayırlı sonuçlar doğurmayacağını vurgulamaktadır.

Sonuç

Bugünkü dünya tek bir ülkenin egemenliğini kaldıramayacak ölçüde karmaşıktır. ABD giriştiği savaşlarda askeri başarı sağlasa da "Arzuladığı Nihai Duruma" ulaşamamaktadır. Bu durum, ABD'nin farklı kültürleri yönetmede sömürgeci İngiliz İmparatorluğu kadar başarılı olmadığını göstermektedir. Hindistan gibi yerlerde kurduğu başarılı sömürge yönetimlerine rağmen, İngiliz İmparatorluğu ancak 100 yıldan (1815-1918) biraz fazla ayakta kalabilmiştir. ABD imparatorluğu ise 60'ıncı yılında (1944-2004) çökme emareleri sergilemeye başlamıştır.

Geçmişteki büyük imparatorluklar çağdaşlarından çok üstün teknolojiye sahip olmasalar da askeri başarıları neticesinde elde ettikleri yeni kaynakları kullanmak suretiyle ekonomilerini ayakta tutmuş ve bu döngü aksayınca kadar egemenliklerini sürdürmüşlerdir. ABD ise teknolojik üstünlüğün desteklediği muazzam endüstriyel güç sayesinde dünyada söz sahibi olmuş ve kurduğu bu düzenin aksamadan çalışmasının temini için IMF, Dünya Bankası gibi kurumların ve küreselleşme, serbest pazar ekonomisi gibi kavramların oluşturulmasına önyak olmuştur. Bugün gelinen noktada ise küreselleşmenin yarattığı bilinç, sömürge düzenin sonucu olan fakirlik ve teknolojik gelişmelerden beslenen bilgi çağı, “asimetrik tehditlerin” doğmasına ve bir kanser gibi tüm dünyayı sarmasına neden olmuştur. Yani ABD, kendi yarattığı küreselleşme ve teknolojik gelişmenin adeta kurbanı durumuna düşmüştür.

Irak Harekatı’nın başarılı olması, Büyük Ortadoğu Projesinin hayata geçirilmesini mümkün kılacaktı. Bunun en büyük kanıtı ise yıllarca ABD karşıtı bir politika izleyen Libya’nın Irak’ın işgalinin ilk günlerinde aynı şeyin kendi başına geleceğinden korkarak, ABD’nin isteklerine boyun eğmesidir. Ancak, Irak Savaşında bugün gelinen noktada BOP’un rafa kaldırıldığını göstermektedir. ABD’de yeni muhafazakarlar tarafından dile getirilen “İşleyen Çekirdek” ve “Bütünleşmemiş Boşluk” öğretisindeki boşluğun bütünleştirilmesi bir yana daha da büyüdüğü, son zamanlarda İran, Venezüella’dan yükselen seslerden anlaşılmaktadır.

Arap ülkelerinin ABD’ye karşı geçmişe nazaran daha fazla bir birlik içinde hareket etmeleri de ihtimal dışı değildir. Türkiye, Pakistan, Brezilya, Japonya gibi bölgesel oyuncular da yanlış ABD politikalarına karşı gittikçe daha fazla seslerini yükseltmesi beklenmelidir.

Bu gelişmelerin muhtemel sonucunun: ABD’nin önce Avrasya’dan, müteakiben Ortadoğu’dan çekilmesi olacağı değerlendirilmektedir. ABD’nin bu bölgelerden çekilmekte direnmesi, ülkesinin bekasını tehlikeye atacaktır. Bu konuda Buchanan da: Amerikan yönetimine çare olarak “Stratejik Geri Çekilmeyi”

önermektedir. Ancak, geri çekilmeye en büyük engellerden biri olarak ABD dış politikasındaki İsrail unsurunu görmektedir. Çünkü İsraililer bölgedeki ABD varlığını kendi varlıklarının bir güvencesi olarak görmektedirler. ABD'deki akli başında düşünür ve politikacılar gerekirse ülke menfaati için İsrail'in feda edilebileceğini belirtmektedirler. Halen ABD'nin Ortadoğu politikalarının Washington yerine Tel-Aviv eksenli olduğunu vurgulayan bu kimselerle, kuvvetli Yahudi lobisi arasındaki mücadelenin sonucu ABD'nin geleceğine büyük etki yapacaktır. Yahudi lobisinin bu mücadeleden galip çıkması durumunda, ABD'nin çöküşü hızlanacaktır.

Amerikalı ekonomist Herbert Stein'e göre: *"Bir şey devam edemez ise durur."* ABD'nin de: Mevcut politikalar ve ekonomik yapısı ile daha fazla devam edemeyeceği açıktır. Rakipsiz kalan güç kendi sonunu hazırlamaya başlamıştır. ABD ekonomik, askeri, teknolojik ve politik üstünlüğünün, gelecek 20-25 yıl içinde süreceği, ancak rakiplerinin (AB, Çin, RF, Hindistan) artan gücü ve dünya kamu oyununda oluşan ABD karşıtlığının da etkisi ile ikinci 25 yıl içinde üstünlüğünün bugünden çok daha fazla dengeleneceği değerlendirilmektedir.

Türkiye, gelecek 20-50 yıla şekil verecek bu oluşumları öngörülü bir yaklaşımla takip etmeli ve bu oluşumlardan, kendi bölgesel oyunculuğuna güç katacak olanlara destek vermelidir. Bunu yaparken de 70 yıl önce Ulu Önderin söylediği *"Bugün Sovyet Rusya dostumuzdur, komşumuzdur, müttefikimizdir. Devlet olarak bu dostluğa ihtiyacımız vardır. Fakat yarın ne olacağını kimse kestiremez. Tıpkı Osmanlı İmparatorluğu gibi, tıpkı Avusturya-Macaristan İmparatorluğu gibi parçalanabilir. Bugün elinde sınıksız tuttuğu milletler avuçlarından sıyrılabirler. Dünya yepyeni bir dengeye ulaşabilir. İşte o zaman Türkiye ne yapacağını bilmelidir. Bizim bu dostumuzun yönetiminde dil bir, inanç bir, öz bir kardeşlerimiz vardır. Onları arkalamaya hazır olmalıyız"* ülküsünün, gelecekte de geçerli olacağını bilincinde olarak, Sovyet İmparatorluğunun dağılışıma hazırlıksız yakalanarak yaptığı hatayı tekrarlamamalıdır.

KAYNAKÇA:

1. Beskisiz, K. Faruk, Mezopotamya, <http://www.kozmopolit.com/Subat03/Dosya/beskisiz.html>.
2. E.Tuğg. Cömert, Servet, *Jeopolitik, Jeostrateji ve Strateji*, Harp Akademileri Basım Evi, İstanbul 2000.
3. Koç, Şanlı Bahadır, *Stratejik Öngörü-2023*, ASAM, İstanbul, 2006.
4. Aydın, Cemil, "Amerikan İmparatorluğu'nun Meşruiyet Krizi", <http://www.yarindergisi.com>.
5. Chomsky, Noam, *Hegemony or Survival*, Henry Holtan Yayımevi, New York, 2004.
6. Chomsky, Noam, Dominance and Its Dilemmas, <http://bostonreview.net/BR28.5/chomsky.html>.
7. MAI ve Küreselleşme Karşıtı Çalışma Grubu, *Kapitalizmde Savaş ve Barış*, 2003.
8. Barlas, Mehmet, "İdeolojisini Kaybeden Amerikan İmparatorluğu", *Sabah*, 2006.
9. Hobsbawm, Eric, "ABD İmparatorluğu Nereye Gidiyor", *Le Monde Diplomatique*, www.kozmopolit.com/Druck/temmuz03/hobsbawmtr.
10. Wilson, A. N., "Amerikan İmparatorluğu'nda Çatlaklar mı Belirliyor", *Sunday Telegraph*.
11. Todd, Emmanuel, *After the Empire: The Breakdown of the American Order*, Columbia Üniversitesi, 2004.
12. Hardt, Michael ve Negri, Antonio, *Empire*, Harvard Üniversitesi, 2000.
13. www.wikipedia.org
14. "Küreselleşme, Büyüme ve Gelir Dağılımı", <http://www.dtm.gov.tr/ead/ekonomi/sayi7/kuresel.htm>.
15. SKA Muhtelif Ders Notları.